

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.29

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Данилюк Софія Михайлівна

методист, викладач

Галицький коледж ім. В'ячеслава Чорновола

Воробець Наталія Анатоліївна

здобувач вищої юридичної освіти юридичного відділення

Галицький коледж ім. В'ячеслава Чорновола

УКРАЇНА

На сьогодні залишається вкрай актуальною проблема удосконалення методології та сучасних методів моніторингу навколишнього природного середовища, адже моніторинг є основою обґрунтування управлінських рішень у сфері захисту навколишнього природного середовища, раціонального використання та виконання природоохоронних заходів. Особливу увагу в цьому аспекті слід надавати моніторингу стану земельних ресурсів, які відіграють значну роль у розвитку держави та успішному вирішенні аграрно-економічних питань. Удосконалення системи моніторингу земельних ресурсів України є беззаперечною умовою для подальшої гармонізації методів та шляхів проведення екологічного моніторингу відповідно до європейських стандартів.

В Україні, незважаючи на те, що є всі передумови для здійснення якісного моніторингу земель (наявність відповідних законів; наявність законодавчої бази по аналізу звітності проведеного моніторингу), даний процес має певні труднощі, що в свою чергу відображається на якості зібраних даних.

В системі екологічної безпеки суверенної незалежної України охорона, зберігання та використання земельних ресурсів на основі нормативно-правових актів є важливим елементом національної безпеки. В цьому аспекті ефективно використання земельних, водних і виробничих ресурсів в Україні є завданням державного значення. Одним з головних завдань сучасної державної політики у сфері забезпечення раціонального використання та охорони земель на основі екологізації, охорони і захисту землі як складової навколишнього природного середовища, збереження, примноження, відтворення і продуктивної сили це функція управління в сфері використання та охорони земель – моніторинг земель.

Архаїчні прообрази систем моніторингу земель, який є складовою частиною моніторингу навколишнього природного середовища, фактично почали створюватись у більшості країн із земельним ринком у частині актуалізації зведень про правовий стан земель і їхнього обліку у міру формування земельних кадрів в частині обліку показників екологічного моніторингу [1].

Моніторинг земель – це система спостереження за станом земельного фонду, в тому числі земель, розташованих у зонах радіоактивного забруднення, з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відведення й ліквідації наслідків негативних процесів [2].

Моніторинг земель передбачає проведення технічної та інформаційно-аналітичної роботи із застосуванням технічних засобів контролю та через відслідковування якісного стану земель, взяття проб і здійснення ґрунтово-

геоботанічних та інших необхідних обстежень, аналізів та вимірів хімічного й біологічного складу ґрунтів, їх фізичного стану, а також оцінювання та аналіз стану земель, вироблення на цій базі прогнозів прояву основних негативних процесів на землях, які належать до різних категорій, у найближчій та віддаленій перспективі, розробленні заходів щодо їх відвернення. Крім того, здійснення моніторингу передбачає проведення спостережень за використанням земель, виявленням випадків нецільового використання, не відповідно до дозволеного використання, які особливо погіршують якість земель, а також загальну екологічну ситуацію [3].

Ведення моніторингу земель повинне здійснюватися по єдиній методології з дотриманням принципу взаємної сумісності інформації, заснованої на застосуванні єдиної державної системи координат, висот, картографічних проектів, єдиних класифікаторів, кодів, системи одиниць, вхідних і вихідних форматів. *Для одержання необхідної інформації при здійсненні моніторингу земель основними методами служать:*

- наземні спеціальні зйомки і спостереження, у тому числі і із застосуванням геодезичних інструментів;
- дистанційне зондування (аерофотозйомки, космічні, телевізійні і теплові зйомки і спостереження) [1].

На основі чинного законодавства України можна зробити висновок про те, що моніторинг земель – це частина державного моніторингу довкілля, який є системою спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

На основі чинного законодавства України можна зробити висновок про те, що моніторинг земель – це частина державного моніторингу довкілля, який є системою спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки. Моніторинг земель має виконувати базову роль усіх інших моніторингів та кадастрів природних ресурсів [4].

Як свідчать літературні джерела, головною задачею системи моніторингу є отримання об'єктивної й повної інформації щодо стану земельних ресурсів та зміни параметрів їх стану на регіональному і локальному рівнях, а також прогноз еколого - економічних наслідків деградації земельних ділянок із метою запобігання або усунення дії негативних процесів [5]. Результати моніторингу є основою для прийняття рішень (на всіх рівнях) щодо охорони земельних ресурсів та раціонального природокористування.

Моніторинг земель ведеться з дотриманням принципу сумісності різномірних даних, заснованого на застосуванні єдиних класифікаторів, кодів, системи одиниць та інші. Для отримання необхідної інформації при моніторингу земель застосовуються дистанційне зондування; наземні зйомки-спостереження; фондові дані. За результатами оцінки стану земельного фонду складаються доповіді, прогнози і рекомендації для прийняття необхідних рішень державними органами в галузі використання та охорони земель. Загальний порядок проведення моніторингу земель урегульовано постановою кабінету Міністрів України “Положення про моніторинг земель”. Виходячи з Положення про моніторинг земель, затвердженою Кабінетом Міністрів України від 20 серпня

1993 р., (зокрема ст. 5) «інформаційне забезпечення моніторингу земель складається з даних, які мають необхідну повноту для об'єктивної оцінки ситуації, її моделювання та прогнозування... За результатами оцінки стану земельних ресурсів складаються звіти, прогнози та рекомендації, що подаються до органів влади для вжиття заходів» [6].

Серед найбільш важливих організаційних проблем моніторингу земель виділяються проблеми комплексності спостережень, мінімізації параметрів спостережень, більш повного поєднання аерокосмічних і наземних методів спостережень за станом земельних ресурсів, досягнення необхідної узгодженості між різними відомствами, розробки теоретичних і методичних основ екологічного нормування допустимих навантажень. При цьому принциповим організаційним моментом є визначення в моніторингу земель його складових.

Моніторинг земель, як складова частина єдиної загальнодержавної інформаційно-аналітичної системи моніторингу довкілля, може бути одним із дієвих механізмів оптимізації та ефективного використання міських територій, прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Проблема систематизації вихідної інформації щодо земельних ресурсів та створення інформаційно-аналітичної програми, виникає у зв'язку з розвитком ринку земель, зростаючою зміною форм власності на землю.

Існуюча система збирання інформації про стан земель ні за обсягом, ні за змістом не відповідає сучасним вимогам та завданням державного управління у зазначеній сфері.

Отже, посиляючись на вищесказане, оцінка стану земельних ресурсів є невід'ємною складовою частиною здійснення їх моніторингу. На цьому етапі є доцільним вибір репрезентативних показників, здатних адекватно оцінити функціонування агро системи та вплив на неї компонентів навколишнього середовища як природного, так і антропогенного походження. Для вирішення даного завдання найбільш ефективним, на нашу думку, стане застосування індикаторного підходу, який полягає у формуванні системи індикаторів, що найбільш повно й об'єктивно характеризують земельні ресурси.

Список використаних джерел:

- [1] Сохнич, А., Богара, М., Горлачук, В., Солярчук, Д., Песчанська, І. (2008). Моніторинг земель: Підручник – Львів: “Компанія Манускрипт”.
- [2] Аніщенко, В.О., Боровий, В.О. (2003). Моніторинг і охорона земель: Навч. посіб.К.: КНУБА.
- [3] Землякова, Г.Л. (2006). Государственный мониторинг земель в Российской Федерации: проблемы правового регулированияАграрное и земельное право.
- [4] Боголюбов, С.А. (2003). Земельное право: учеб. для вузов.
- [5] Земельний кодекс України за станом на 25 жовтня 2020 р.
- [6] Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про моніторинг земель»